

Michal Knitl

NA JUHOAMERICKEJ VLNE

Od ľadovcov po prales

*„Svet je kniha a tí, čo necestujú,
čítajú iba jednu stránku.“*

St. Augustine

Úvod

Bude tomu šesť rokov, čo som začal cestovať. Všetko sa začalo v San Diegu, Spojených štátoch amerických, kam som sa dostal s kamarátom, v rámci programu Work and Travel, počas letných prázdnin po druhom ročníku na univerzite. Nasledujúce leto som urobil dva výlety po Európe a začal som chodiť na akcie organizované mládežníckou organizáciou Plusko. Štúdium v Portugalsku, stopovanie za kampaň Eurizons naprieč Európou, deväť mesiacov práce s mládežou vo Fínsku a cestovanie domov cez Nórsko. Po ukončení univerzity som sa stal snowboardovým inštruktorom a po sezóne som išiel navštíviť „rodinu“ do Fínska. Počas návštevy mi schválili projekt Európskej dobrovoľníckej služby do Uruguaja, a tak sa začala púť po Južnej Amerike.

Pravidelné poznámky som si písal od vycestovania z Uruguaja a myšlienka publikovania tejto knihy sa zrodila počas návštevy Matea v Čile. Snažil som sa zachytiť momenty, ktoré som zažil, zvyky ľudí, ktorých som stretol, ako aj informácie, ktoré môžu pomôcť každému cestovateľovi na ceste po tomto nádhernom kontinente. Od tanga po sambu, od veľrýb po pumu, od púšte cez džunglu až po ľadovce vo výške 6 000 metrov. To je Južná Amerika a krajiny, ktoré som navštívil: Uruguaj, Argentína, Čile, Brazília, Paraguaj, Bolívia, Peru a Ekvádor.

Navštívil som veľa miest turistických, avšak lepšie som sa cítil v divokej a nespútananej prírode. Celých 15 mesiacov by sa dalo rozdeliť na tri hlavné činnosti, ktoré sa neustále prelínali.

Ako dobrovoľník som pôsobil vyše pol roka na šiestich rôznych miestach. Prvé tri mesiace som pracoval cez projekt Európskej dobrovoľníckej služby s mládežou z chudobných rodín v hlavnom mesta Uruguaja, Montevideu. V Čile som pomáhal dva týždne okolo domu neďaleko Melipeuca a tri týždne u Matea, ktorý sa rozhodol žiť na samote v jednom odlahlom fjorde v Patagónii. Po návrate do Uruguaja som si našiel stáž cez študentskú organizáciu AIESEC v oblasti manažmentu ľudských zdrojov v Santa Marii, najjužnejšom štáte Brazílie. Dva dni som pomáhal s výstavbou chrámov z rákosia na ostrovčeku na jazere Titicaca pre mníchov Hare Krišna. Poslednou a zároveň najsrdcovejšou zastávkou bolo pomáhanie ľuďom v komunite Villa Alcira neďaleko bolívijského pralesa, kde ľudia žijú nádherný pokojný život. O mieste som sa dozvedel iba náhodou. Z pôvodného zámeru ostať len pár dní, som nakoniec zostal mesiac.

Do Uruguaja som išiel s túžbou ostať ešte niekoľko mesiacov po skončení projektu. Nikdy by som si nepomyslel, že ostanem tak dlho. Učarovali mi nielen ľudia, ale aj príroda. Po odchode z Uruguaja som išiel do Patagónie. Z plánovaných dvoch mesiacov bolo odrazu päť. Aj to som sa v závere ponáhlal. Vždy zelené lesy, jazerá, ľadovce, štíty, útesy, solná púšť, vulkány a niekoľko desiatok kilometrov dlhé túry ma oslovili tak silno, že som stanoval vyše štyroch mesiacov.

Pár mesiacov som pobudol aj v mestách a dedinách. Pováčšine som stretával členov Couchsurfingu a Hospitalityclubu. Vďaka týmto organizáciám som mal možnosť stretnúť domácich ľudí, ľudí otvorených, ľudí, ktorí mi ukázali, ako sa v ich krajine žije a čo robia v bežnom živote. O tomto spôsobe cestovania som sa dozvedel od kamaráta koncom roku 2005, keď som sa stal členom organizácie Servas. Vznikla v roku 1949 s myšlienkou šírenia tolerancie a mieru prostredníctvom cestovania. Veit, nemecký študent, vytvoril na prelome tisícročí organizáciu na rovnakej báze, ale na internete. Členmi Servasu sú najmä ľudia zrelšieho veku a jadro organizácie si dodnes šírenie osobných údajov na internete neželá. Vznikol Hospitalityclub. Aj keď Couchsurfing vznikol až o pár rokov neskôr, dnes je najrozšírenejšou organizáciou svojho druhu na svete s viac ako 1,5 miliónmi členov. Zrodu organizácie predchádzal výlet na Island, kam Američan Casey našiel lacnú letenku. Napísal študentom v hlavnom meste, či by mohol ostať na ich „gauči“. Dostal množstvo odpovedí, zažil krásne chvíle, a tak vznikol Couchsurfing ako ho dnes poznáme. Každý člen má svoj profil. Bezpečnosť je zabezpečená tromi spôsobmi. Prostredníctvom referencií na základe osobného stretnutia, verifikácie – overením mena a adresy po poslaní dobrovoľného finančného príspevku, a taktiež „vouchovaním“, zaručením sa za iného člena, ktoré môže poskytnúť stály člen, za ktorého sa už v minulosti aspoň traja iní ľudia zaručili. Odkedy som sa stal členom, cestovanie bez „gaučovania“ si ani neviem predstaviť. Aj keď som prvú návštevu bral skôr ako ubytovanie zadarmo, veľmi rýchlo som zistil, že myšlienka je o niečom inom. Nie je nič lepšie ako stretnúť domácich ľudí, vidieť ich kultúru, zvyky, domov, podmienky v akých žijú a ich pohľad na ich vlastnú krajinu. Poznajú miesta, kam sa turisti nikdy nedostanú a zážitok z cestovania je oveľa hlbší. Kým počas cestovania po Európe som býval zväčša u mladých ľudí bývajúcich na privátoch, v Južnej Amerike som navštívil vyše 60 domácností, poväčšine rodín.

Aj o tom je táto knižka. Dúfam, že sa Vám bude páčiť a príjemne čítať.

Obsah

Európska dobrovoľnícka služba v Uruguaji	9
Projekt.....	10
Voľný čas detí z Casa Joven	14
Život v Montevideu	15
Od Uruguaja po Uruguaj alebo 5 mesiacov v Patagónii	21
Colonia del Sacramento, Buenos Aires a Mendoza	21
Z veľkomesta po farmu alebo od Santiaga po Melipeuco	23
Melipeuco alebo domček na ceste Cherquen	30
Od Valdívie po Puerto Montt a národné parky v blízkosti.....	34
Ostrov Chiloé	41
Mateo.....	45
Po Carretere Austral do Národného parku Los Glaciares.....	51
Nespútaná Patagónia	58
Pomalý návrat do Uruguaja	66
Čakanie na stáž alebo pobrežie Uruguaja, Brazílie a Paraguaj	73
Pobrežie Uruguaja a nádherné Valizas	73
Sao Paulo – mesto, ktorého ľudia ma na juhu Brazílie najviac očarili.....	74
Dva týždne v horúcom Paraguaji	79
Rozvojová stáž v Santa Marii, Brazília.....	82
Návrat do hôr alebo Severná Argentína, Bolívia, Peru a Ekvádor	87
Hornatá severná Argentína	87
Solná púšť Uyuni, najvyššie položené Potosi a čarokrásne Sucre.....	90
Stretnutie rodičov a spoločný výstup na Machu Picchu	96
Niekoľkodňové túry a 6 000 metrov nad morom	100
Pomáhanie v komunite Villa Alcira pri bolívijskom pralese.....	108
Spoznávanie zvykov a tradícií života v pralese, Mashaquipe.....	126
„Návrat domov“	129
Od Parinacoty cez Cordilleru Blancu po Guayaquil alebo ako rýchlo prešiel posledný mesiac	132
Prílohy	140
Naj.....	140
Rady na cesty	141
Recepty	150
Kartové hry	151
Jazyk Mapuche.....	154
Jazyk Tacana	155
Jazyk Moseten	155
Cestovateľský denník	156
Mapa	157
Mapa národných parkov	158
Register	159

„Aj pút' na tisíc míl musí začat' prým krokem“

Lao Tzu

Európska dobrovoľnícka služba v Uruguaji

Uruguaj znamená maté. Na ulici, v aute, počas jazdy na bicykli, všetci sŕkajú maté. V autobuse nechýba nálepka – zákaz pitia maté. Maté je bylina, ktorá sa zaleje horúcou vodou z termosky, ktorú ľudia nosia pod pazuchou. Pije sa z nádoby toho istého plodu špeciálnou kovovou „slamkou“ s kovovým dierkovým sitkom na konci, ktorú volajú *bombilla*. Niektorí ľudia pridávajú cukor na stlmenie horkosti, pre iných je to hriechom a už to ani nevolajú maté.

Uruguaj znamená futbal. Domáci futbalisti vyhrali Olympijské hry v rokoch 1924 a 1928. O dva roky neskôr sa v Uruguaji konali prvé Majstrovstvá sveta vo futbale, kde sa stali prvými víťazmi. Šampionát sa konal v roku 1930, na sté výročie nezávislosti krajiny. Na túto počesť postavili futbalový štadión *Estadio Centenario*, ktorého názov v preklade znamená „štadión stého výročia“. Podobný úspech sa im podaril zopakovať iba v roku 1950, keď vo finále zdolali domácu Brazíliu na slávnom štadióne Maracana. Každý deň, každú minútu je futbal v televízii aspoň na jednom programe. Najlepší futbalista súčasnosti je Diego Forlan a snáď všetky baby po ňom šalejú. Dostal som sa na najväčšie derby. Peñarol vs. Nacional. Prvý a druhý v tabulke, dva najväčšie tímy. *Estadio Centenario* žil, skákal, zvuk bubnov sa rozpíal po celom štadióne. Peñarol vyhral štyri dva. Hráči Nacionalu v závere dostali tri červené karty. Atmosféra zápasu bola úžasná, o dobrom futbale sa však hovoriť nedalo.

Uruguaj pre mňa znamená veľmi veľa. Milí a priateľskí ľudia, priatelia, láska a najkrajšie dva mesiace v živote. Hovorí sa, že až 97% obyvateľov má európskych predkov. Viac ako polovica z troch miliónov obyvateľov žije v Montevideu, hlavnom meste a centre takmer všetkého, čo sa v krajine deje. Krajina je takmer štyrikrát väčšia ako Slovensko. Výšku priemerného platu každý iba odhaduje, mal by byť okolo 200 až 350 euro mesačne. Najviac ma prekvapilo uruguajské peso, ktoré bolo rovné slovenskej korune 1:1.

Počas takmer troch krásnych mesiacov som spoznal veľmi veľa milých ľudí. Hneď po prilete ma čakala koordinátorka Karen. Išli sme sa pozrieť na miesto, kde budem bývať i pracovať. Bolo to bývanie, aké som

dovtedy nevidel. V jednej z uličiek, pol hodinu peši od hlavného námestia, medzi domami bol jeden vchod do domu. Keď som ho videl zvonku, pripadlo mi, že má iba jedno vysoké poschodie a veľa ľudí tam asi nebýva. V skutočnosti je to rezidencia Javiera a Adely. Žijú tu s Adeliným otcom, asi dvadsiatimi študentmi zo všetkých kútov krajiny a dôchodcom Jorgem. Po anglicky vedel iba Javier, Jorge a dvaja študenti, a aj to len trochu. O zábavu bolo postarané. Španielčina zo všetkých strán. Dovtedy som stihol preštudovať z knižky pre samoukov iba okolo päťdesiat strán. Španielčinu som mal napočítanú z Erasmu v Portugalsku, ale povedať som toho veľa nevedel. Lepšia príležitosť na naučenie ani nemohla byť. Býval som s tromi domácimi na izbe. Dve dvojposchodové posteľe, jedna veľká skriňa. Bez okna. Ľudia sa tu pomerne veľmi rýchlo striedali. Minimálna dĺžka pobytu bola dva týždne. Často niekto prišiel, iný odišiel alebo sa aj vrátil. Po dvoch týždňoch som dostal izbu s oknom, ale iba do chodby. Okno do ulice nemal okrem domácich nikto. Po stranách boli steny domov, vzadu dvor a na streche sa sušilo prádlo. Domáci tu však neboli na všetko sami. Bývala tu aj Maria, ktorá sa miesto štúdia dala na upratovanie a varenie. Prekážalo mi snáď iba jedno – fajčenie v obývačke. Uruguaj ma milo prekvapil zákonom, ktorý zakazuje fajčenie v baroch a reštauráciách, no pánovi domu človek nerozkáže. Prvé dni sa niesli v znamení čakania a hľadania, kde sa

Gabriela, učiteľka na strednej škole, ktorá bývala v rovnakej rezidencii, ma učila základy španielčiny deň po príchode do Montevidea.

stratila batožina a či sa vôbec nájde. Na letisku v Buenos Aires ma ubezpečili, že si po ruksak ísť nemusím a oni zabezpečia, aby prišiel do Uruguaja. Nebol som jediný, komu neprišiel. Našťastie, po piatich dňoch batožina prišla. A práca?

Projekt

Do Uruguaja som sa dostal s obrovským šťastím. Keď som vo februári navštívil organizáciu Keric v Čadci, ani som nedúfal, že tak rýchlo sa mi podarí vycestovať. Zistil som, že celý proces schvaľovania projektu trvá vyše pol roka. Keď som sa po ukončení školy stal snowboardovým inštruktorom, začalo mi byť jasné, že doma dlho nevydržím. Cítil som potrebu zmeny, zmeny kontinentu. Na miesta, ktoré som nepoznal a ktoré by mi priniesli úplne iné a nové myšlienky. Práve v dobe mojej návštevy Čadce mala vycestovať dobrovoľníčka do Uruguaja. Po dvoch až troch týždňoch som sa dozvedel, že zo zdravotných dôvodov odcestovať nemôže. Opýtali sa ma, či mám záujem ísť ako náhradník. Nebolo nad čím rozmýšľať. Museli sme počkať mesiac na schválenie projektu v Bruseli, či si to nerozmysleli a či ma pošlú na Európsku dobrovoľnícku službu po druhýkrát. Spravidla sa dá ísť iba raz, maximálne na rok. Po deviatich mesiacoch vo Fínsku som dostal výnimku. Ako jeden z mála šťastlivcov som dostal možnosť ísť na dobrovoľnícku službu na ďalšie tri mesiace.

Jednou z tradícií uruguajskej kuchyne sú noky. Z dávnych čias, keď bolo jedla nedostatok, ľuďom na konci mesiaca ostávalo iba základné jedlo: múka a zemiaky. Každého 29. v mesiaci sme ich na stolnotenisovom stole spoločne pripravovali.

Pred príchodom som o aktivitách veľa nevedel. Veľa času nebolo. Tešil som sa na moment prekvapenia. Prišiel som do organizácie **Audele**, ktorá spolupracuje s organizáciou **Movimiento Volpe**, ktoré má viacero aktivít. Jednou z nich je mládežnícke centrum **Casa Joven Bien Al Sur**. Centrum pravidelne navštevuje pätnásť až dvadsať mládežníkov vo veku trinásť až osemnásť rokov, ktorí to doma nemajú najľahšie. Problémy sa líšia. Hlavnou myšlienkou centra nie je iba aby neboli na ulici a niečo sa naučili, ale najmä aby si vybudovali rebríček hodnôt a ich život bol v budúcnosti lepším. Počas dňa chodia do školy, ktorá trvá poväčšine štyri hodiny. Po škole postupne prichádzajú do centra, kde majú spoločný obed a rôzne aktivity. Tí, čo majú školu poobede, prichádzajú ráno. Čakajú ich bagety, marmeláda a kakao. Obed aj olovrant varí Anna, veľmi milá kuchárka, ktorú má každý rád. Centrum viedla ďalšia Anna. Pracovali tu taktiež psychologička Viviane, Roberto, ktorý okrem stálej pohody organizoval každý piatok lekcie šachu a Sebastián, študent psychológie, ktorého vidieť bez maté v ruke bolo takmer nemožné.

Aktivity v centre sa líšia. Niekoľkokrát do týždňa prichádza do centra Maestra. Vyučuje hodiny matematiky, ako aj ďalšie prírodovedné predmety. Utorňajšie poobedia sú venované tvorivým dielňam: maľovaniu, sprejovaniu na plachty, strihaniu, tvorba loga na tričko, výroba tašiek pre mamy na Deň matiek a podobne. Po každej aktivite nasleduje rozprávanie na rôzne témy, aby sa navzájom viac spoznali, vytvorili si hodnoty a rozlišovali dobré od zlého. Dvakrát do týždňa chodia deti na plaváreň. Počas voľného času sme hrávali šach, stolný tenis alebo sme sa išli prejsť po pláži a zahrali sme si futbal. Navštívili sme aj múzeum a botanickú záhradu. Jedného dňa pár detí z divadelného krúžku hralo divadlo. Bolo pripravované pre podporu centier a ľudí, ktorí to najviac potrebujú. Namiesto vstupného zbierali kilo potravín. Poväčšine ľudia prinášali kilo ryže alebo cestovín. Predstavenie začínalo. Sofia, vnučka Rosy, našla u babky starodávny kufor, v ktorom boli staré pohľadnice z dávnych čias. Babka jej začala rozprávať, prečo má tolko korešpondencie a s tým súvisiace príhody jej dedka Aurélia. Námorníka, ktorý zakaždým, keď sa dotkol zeme, napísal svojej milovanej Rose, túžiac po návrate. Každý list z kufra bol jedným číslom. Divadelným i tanečným, s nádychom orientu až po domáce tango.

Fabian natiera farbu, ktorá sa po prejdení špeciálnym štetcom pretlačí na látkovú tašku, ktorú s vlastnoručným venovaním mládežníci pripravovali ako darček pre mamy na Deň matiek.

Natalia počas jednej z hier, ktorú sme hrali pred centrom na ulici. Centrum sa nachádza v Barrio Sur, „Južnej mestskej štvrti“, kde dodnes žijú ľudia pôvodom z čierneho kontinentu.

Daniel.

Fabian a Leo neďaleko prístavu, kam sme chodievali na plaváreň.

Divadelné predstavenie zamerané na podporu ľudí, ktorí to najviac potrebujú. Zúčastnili sa aj traja súrodenci, ktorí navštevujú Casa Joven (dva chalani) a Movimiento Volpe (dievča).

Araucarie nad zamrznutým jazerom v Národnom parku Huerquehue.

čas sme mali všade viac ako meter snehu a tri týždne sme boli odrezaní od sveta,“ rozprávala.

Ráno sa budím, vonku opäť zamračené, v chate chladno. Ani zo spacáku sa mi nechce vyliezť. Pomaly začínam šliapať jediným vyšliapaným chodníkom ku vodopádom a trom vyššie položeným jazerám. Bolo pod nulou. Vodopády po ceste boli prekrásne. Voda sa valila po skalách dole, veľká masa kvapiek letela vzduchom a pristávala na najbližších kríkoch, kde zamrzala. Po dvoch hodinách som prišiel k prvému jazeru. Časť bola zahalená v hmle, ktorá sa po chvíli rozplynula. Ocitol som sa v krásnej prírode, nádhernom zasneženom lese,

kde slniečko svietilo. V dialke, na úpätí kopcov, rástli araukárie. A tu, zrazu, som stretol človečika. Po chvíľke španielčiny sme začali po anglicky. Chantie z Írska. Cestuje už viac ako jeden a pol roka. Cestovala po Južnej Amerike, mesiac pôsobila ako dobrovoľníčka s pumami v Bolívii a na pár mesiacov išla pracovať a cestovať na Nový Zéland, odkiaľ sa vrátila naspäť do Čile. Počas čakania kamaráta v kaviarni v Santiagu čítala knižku, a to sa jej malému batohu stalo osudným. Peniaze, letenky, kreditná karta. Práve čakala tri týždne na „emergency passport“ z Buenos Aires. Ani Čile nemohla opustiť. V Pucóne spala u Lola Brava. Chlapíka, ktorého stretla na autobusovej stanici, keď prišla do mesta. Býva aj so svojím synom a ešte jedným kamarátom. Poskytujú lacné ubytovanie, aby si trošku privyrobili. Cena 4 000 pesos (5 eur) a dobrý humor. Ako hovorí: „*Život si treba spríjemňovať a zábava musí byť.*“

Na druhý deň sme sa vybrali do termálnych prameňov **Los Pozones**. Päť jazierok s horúcou a jedno so studenou vodou. Nič lepšie na oddych si neviem predstaviť. Tak dlho vo vode som nebol už vyše roka. Pri dvoch jazierkach boli aj domčeky, kde sa dali uložiť veci a ísť po schodíkoch do jazierka. Napriek tomu, že v zime sú horúce pramene oveľa lepšie ako v lete, v Pucóne je sezóna najmä v lete. Ľudí bolo veľmi málo.

Večer Chantie pokračovala naspäť do Santiaga, ja som stále dúfal, že sa počasie zlepší. August je však najzrážkovejší mesiac v roku a nevyzeralo to dobre. Vrátil som sa do **Temuca**, kde som ostal u Janiny. Býva s mamou, ktorá si pamätá, ako za mlada počúvala Rádio Praha. Je učiteľkou chémie na miestnej univerzite a doma si destiluje alkohol. Dlhý som však nebol. Prvá dobrovoľnícka skúsenosť v Čile bola vzdialená iba pár hodín jazdy autobusom.

Melipeuco alebo domček na ceste Cherquen

Raul, Sami, Michael, Sebastian a Paz žijú na lazoch pri dedinke Melipeuco už dva roky. Pochádzajú zo Santiaga de Chile a po dlhé roky túžili odísť. Žiť sebestačne, nezávisle a zároveň urobiť „revolúciu“ v dedine. Raul so Sebastianom mali túto myšlienku už od pätnástich. Po škole a pár rokoch práce si splnili sen. Pôvodne ich chcelo ísť viac, ale urobiť životné rozhodnutie nie je jednoduché. Niekoľko mesiacov hľadali pozemok.

Stali sa prvými prisťahovalcami po viac ako dvadsiatich piatich rokoch. Pozemok majú obrovský. Tisícky stromov a dnes, po dvoch rokoch, malá drevená chalúpka s podkrovím a ohňom uprostred.

Priamo pri ohni býva Sebastian, *gordito*, „tučko“, alebo *guaton*, „brušisko“, ako ho domáci volajú. V podkroví je miesto pre návštevníkov, pre ktorých majú aj množstvo stanov. Sami a Paz bývajú v prívесе a Raul s Michaelom vo vlastných stanoch. Keď som sa rozprával so Samim o tom, ako sa zrodil ich nápad, začal sa dlhý príbeh.

Ako mladý bol skautom. Pred ukončením školy ho vietor odviaľ do kibucu v Izraeli a vyše roka cestoval okolo sveta. Pracoval na banánovej plantáži v dvoch komunitách. V každej tri mesiace. Síce to bola jedna z najťažších prác, ale vedel, že tam budú rovnako pozitívne motivovaní ľudia ako on.

Čo je to kibuc? V Izraeli, pravdepodobne ako v jedinom štáte kde sa vyskytujú, sú komunity ľudí, ktorí spoločne pracujú, žijú a majú všetko spoločné. Fungujú už vyše sto rokov. Podľa Samiho vznikli ako rebelizmus voči spoločnosti, ktorá sa koncom 19. storočia menila z dôb kráľovstiev na dobu republík, predstaviteľov ktorých si volí sám národ. Kibuc je rozdelený na tri asociácie. Ľavicovú, ktorú navštívil (bol v Artzi), pravicovú a náboženskú, ktoré sú dosť extrémne. Keď prišiel, stretol sa s Raulom a Michaelom. Aj keď ich predtým poznal z videnia, netušil, že ich stretne. Michaelov otec bol Izraelčan. Keď mal Michael dva roky, odišli do Čile. V mladosti sa zdal Michael kamarátom zo Santiaga stále bledý ako také vajce a táto prezývka mu dodnes ostala. Volajú ho *huevo*. Avšak v Melipeucu majú sliepky tmavé vajcia a tak sme sa na jeho prezývke dobre zabavili.

V Santiagu vytvorili kultúrne centrum. Teraz žijú pätnásť kilometrov od Melipeuca a snažia sa zoznámiť a pomôcť dedinčanom. Väčšina ľudí tu žije zo štátnej podpory. Veľa práce tu nie je. Keď prišli, veľa ľudí sa prichádzalo pýtať na prácu. Nejaký čas trvalo, kým ľudia pochopili, že všetko chcú dosiahnuť sami. Sami rozprával, ako prišiel päťdesiatročný dedinčan, zložil klobúk a začal s pozdravením „*Don Samuel*“. Až po prvej zime v jednoduchej drevenej chalúpke a stanoch domáci pochopili, že to myslia vážne. Rozdiel medzi ľuďmi z dediny a mesta je obrovský.

Časť dedinčanov sú Mapuche, pôvodní obyvatelia. V minulosti boli diskriminovaní, dnes dostávajú štátnu podporu. Aj keď dvaja susedia žijú v rovnakých podmienkach, jedna rodina dnes dostane viac pre svoj pôvod. História a konflikty hovoria svoje. Knižky sú jedna vec, počuť príbehy od domáceho vec druhá.

V minulosti španielsky kolonizátori prichádzajúci zo severu obsadili územie po riekou Bio Bio (trochu severnejšie) a ostrov Chiloé (južnejšie). Na územia kmeňov Mapuche sa nedostali. Po oslobodení a vzniku Čile boli kmene Mapuche stále na svojom území. Až jedného dňa prišli čilske vojská a začali im brať územie pre neskorší predaj domácim a zahraničným investorom. Mapuche boli vytlačení na menej ako päť percent svojho pôvodného územia. Pôdu zaberali rôznymi spôsobmi. Či už v dávnej minulosti vojskom a násilným presunom, alebo v posledných rokoch predajom pozemkov, keď napríklad domácich opili, tí niečo na papier naškrabali

S radostou osievajúci Sebastian.

Pohľad spred dedinky El Chaltén na majestátny Fitz Roy (napravo) a Cerro Torre (špicatý končiar naľavo od stredu).

práve v tomto mieste. V dedinke bolo na rozdiel od hôr výborné počasie. Slniečko vykukovalo spoza oblakov, ideálny čas na sušenie vecí. Navštívil som informačné centrum a preštudoval som mapy a trasy prvovýstupov. Aký nádherný to bol pocit, keď som videl cestu *Eslovaca* v zložení Michal Orolín, Vladimír Petrik a Róbert Gálfy z roku 1983. Zo všetkých trás je to tá najdlhšia. Možno tu jedného dňa pribudne aj meno nášho Balvana, jedného z dvojice Gejza a Šlapka, uja, ktorý by tu raz veľmi rád urobil nejaký prvovýstup, ak príroda dovolí. Niektoré trasy mali stupeň náročnosti ABO zo slova „abominable“, ako keby ani nebolo možné také niečo vyliezť. Avšak ľuďom sa to podarilo. V kempe, ktorý je pred začiatkom dediny, som sa zoznámil s Angličanom, ktorý tu už dva týždne lezie po okolí, Američanom, čo kúpil v Čile džíp a teraz brázdí po argentínskej pampe až kým mu niečo padne do oka, a najmä Sebastianom z Kanady, s ktorým som nasledujúci deň absolvoval zatiaľ najdlhšiu jednodňovú túru života.

Azúrová obloha bez mráčika, bezvetrie, najkrajší deň celého týždňa. Sebastian, ktorý má iba devätnásť rokov, mimo školy pracuje ako hasič. Takmer celému dňu udával tempo. Najmä do kopcov ide radšej rýchlo ako pomaly. Ja som sa skôr držal príslovia „pomaly ďalej zájdeš“. Laguna Torre, nádherné Cerro Torre, ľadovec a jedna z najkrajších scén, aké som kedy videl. Stúpanie na vyhladku po pravom brehu jazera, štíty končiarov a ľadovec. Po chvíli pozorovania sa vraciame a po hodine odbočujeme na sever. Chodník, ktorý vedie pri Lago Hija a Lago Madre, na miesto s čarovným výhľadom na južnú stenu Fitz Roya. Nachádzame sa neďaleko

kempu, kde som bol pred dvoma dňami. Aj keď by sme to ešte do Laguny de Los Tres stíhali, pokračujeme radšej pomaly domov, do kempu okolo Laguny Capri. Takmer desať hodín šliapania a štyridsať kilometrov.

Po piatich dňoch sa presúvam do **El Calafate**, údajne najdrahšieho mesta v Argentíne. Stretávam Lea z Hospitalityclubu, ktorý sa len nedávno vrátil zo Španielska. Okrem domu, kde býva s mamou, majú jednu budovu, ktorú by chcel v priebehu roka prerobiť na hostel. Tam som ostal nasledujúce tri noci aj s dvoma Švajčiarkami a asi desiatimi domácimi, ktorí tu žijú a pracujú v meste. Teda iba poniektorí. Sú tu aj dvaja chalani, čo prišli hľadať prácu na leto. Začiatok sezóny je veľmi slabý a už mesiac nič nenašli. Po príchode Leo hovoril, že v okolí je veľa pekných miest a možno môžeme ísť aj trošku ďalej a skúsiť niečo vyšliapať, možno aj na doske, a tretí deň ísť spolu autom pozrieť ľadovec Perito Moreno aj s jeho priateľkou, ktorá iba teraz priletela zo Španielska. Čo som však netušil bolo, že Leo sa takmer vôbec neukáže. V meste okrem množstva turistov nie je nič zaujímavé a nakoniec v nedeľu, tretí deň, sme išli pozrieť ľadovec aj tak autobusom. Na výlet sa k Leovi a jeho priateľke pridala aj jeho mama s tetou. Keď k tomu prirátam, že sa prvý večer „pozval“ na večeru a „zabudol“ si peniaze, alebo ako sme druhý deň opekali a za naše pozval kopec kamarátov, nemal som práve ten najlepší pocit.

Po chvíli sa všetko zmenilo. Dôvod? **Perito Moreno Glaciár**. Ľadovcov som videl za posledný mesiac neúrekom, no ani jeden nebol pri brehu taký mohutný a vysoký, kde chodník vedie tak blízko, že je

Perito Moreno Glaciár – padajúce časti ľadovca.

možné počúvať praskajúce ľady na okrajoch, ako aj vnútri ľadovca. Ľadovec je známy ako jediný, ktorý sa ešte stále zväčšuje. Možno jeden z mála tak prístupných. Pravdou však je, že každé dva až tri roky sa predná

časť ľadovca pod tlakom vody zrúti a začína rásť znovu a znovu. Ľadovec sa ťahne z masívneho Campo Hielo Sur a končí pri výbežku, ktorým oddeľuje dve jazerá. Ako ľad rastie a hrubne, hladina menšieho južnejšieho

Niekoľkodňové túry a 6 000 metrov nad morom

Pri lúčení som už nebol sám. Deň pred odchodom rodičov prišla Vladka z Popradu, ktorú som spoznal len krátko pred odchodom do Južnej Ameriky. Obaja sme o nej snívali a nakoniec sa tu aj stretli. Také krásne byť o chvíľu dlhšie s niekým z domova. Cez AIESEC učila angličtinu v Kolumbii a bola na ceste do Buenos Aires, odkiaľ mala letieť domov. Netrvalo dlho a podarilo sa mi ju nahovoriť na jednu z najkrajších juhoamerických túr, **Trek Ausangate**.

Tento majestátny vrchol s výškou 6372 metrov je najvyšším vrchom na trase medzi Cuzcom a Puerto Maldonadom v peruánskej Amazónii pri bolívijských hraniciach. Autobusom sme sa skoro ráno presunuli do dedinky Tinquí. Posilnení párom zemiačikov, na ktorých sme si pochutnali u kuchárky pri hlavnej ceste, sme vyrazili k horám. Obloha zamračená, čierne mračná sa zbíhali k horám. Až za jemného šera sme prišli k horúcim prameňom, nášmu prvému miestu na stanovanie. Horúce pramene boli úžasné. Vymurovaný bazén so 40 až 50 stupňovou vodou. Ako v raji.

Druhý deň sme po ceste spozorovali stádo alpák a malého chlapčeka sediaceho na kameni. Ani sme sa nenazdali, prišla aj mamina v sandálkach s ďalšími dvoma deťuškami. Starala sa o stádo a pritom šila teplé oblečenie na zimu. Nemala ani 25 rokov, no podľa troch detí a vrások z vysokohorského slnka by to iba málokto povedal. Niektoré deti behali a skákali po kameňoch bosé, iné v sandálkach bez ponožiek. Ľudia tu žijú v úplne

Najkrajšie ráno v živote – všetko biele.

skromných podmienkach. Z času na čas prechádzame okolo kamenných múrov a jednoduchých domčekov z kameňa a blata so slamenou strechou. Stúpame popri jazierkach s krásnou belasou farbou, ktorá jasne hovorí o ich ľadovcovom pôvode. Malá prehánka aj s malými snehovými guľičkami nás ani druhý deň neobchádza. Popri ľadovci sa dostávame až do sedla vo výške 4800 metrov, odkiaľ konečne prvýkrát klesáme. Dole stretávame jedného Francúza, pri ktorom sme si pred zotmením postavili stan.

V noci sa niečo stalo, niečo krásne. Nie, nebola to Vladka. Začalo snežiť. Od ôsmej večer až do pol druhej nad ráno. Pod snehom bolo v stane teplúčko. Pre istotu som stan z času na čas odhrabal. Zobúdzame sa do krásnej snehobielej krajinky s dvadsiatimi centimetrami prašanu. Vždy som túžil spať a stanovať v snehu. **Bolo to ako splnený sen.** Francúz mal už

Domáci bývajú v jednoduchých domoch, z ktorých sa niekedy doslova parilo.

Alpaky stúpajú cestou, odkiaľ sme predchádzajúci večer prišli.

Deti sa za sladkú odmenu radi nechávajú fotografovať.

Čarujúca príroda pri prechode posledného hrebeňa.

predtým pokazený stan a rozhodol sa, že pôjde popri rieke dole. Údolím začalo stúpať obrovské stádo alpák. Museli ich byť tisíce. Razili si cestu do sedla, odkiaľ sme prišli predošlý deň. Vyšliapať nám trasu sa im nechcelo. Pohľad na zasnežené údolie, ľadovce, jazero a alpaky bol prekrásny. Napriek váhaniu nepoznaného terénu sme sa rozhodli pokračovať priamo do najvyššieho sedla celého výletu vo výške 5 200 metrov. Na vrchole sedla sa nám naskytl jeden z najkrajších pohľadov v živote. Štíty, tony snehu a ľadu, široko ďaleko ani nohy a všetka zasnežená krása dookola dávala prírode neuveriteľne čarovnú atmosféru. Postupne sme klesali okolo zavretej novovybudovanej horskej chaty, odkiaľ sa v budúcnosti bude pravdepodobne stúpať na vrchol, až poza domy označených názvom Jampa, kde sme za padania malých snehových krúпов stavali stan.

Ani na štvrtý deň sa mi nechcelo tak skoro vstávať. Avšak Vladka bola nekompromisná. Nebyť jej, každý deň by som aspoň o hodinku dlhšie spával. Cez ďalšie 5 000 metrové sedlo a nádherné ľadovce po pravej strane sa už okolo štvrtej dostávame k poslednému táboru a druhým termálnym kúpeľom. S radosťou skáčeme do horúcej vody a relaxujeme po najkrajšej túre, na akej sme kedy boli. Po rannom kúpeli sme sa už jednoducho dostali späť do Tinquí a Cuzca. Vladka išla s kamarátkou

„Chod's dôverou za svojimi snami. Ži život, ktorý si si vysníval.“

Henry David Thoreau

Prílohy

Naj...

- Najkrajšie spomienky: Montevideo (Uruguaj), Villa Alcira (Bolívia)
- Najkrajšie mesto: Sucre (Bolívia)
- Najkrajšia túra: Dientes de Navarino (Čile) a Ausangate (Peru)
- Najdlhšie túry: Torres del Paine (Čile), Alpamayo a Ausangate (Peru)
- Najrozmanitejšia príroda: Choro trek (Bolívia)
- Najkrajšia pláž: 15 kilometrov severne od Cucaa, ostrov Chiloé (Čile)
- Najväčší strach: Národný park Hornopirén a keď som sa chvíľu prechádzal v lese u Matea (obe v Čile)
- Najexotickejšia skúsenosť: Dobrovoľníctvo v komunite Villa Alcira (Bolívia)
- Najvyšší bod: Huayana Potosi – 6 088 metrov (Bolívia)
- Najvyššie položené sedlo: Ausangate – 5 200 metrov (Peru)
- Najkrajší vulkán: Parinacota a Tunupa (obe v Bolívii)
- Najsuchšie miesto: Salar de Uyuni (Bolívia)
- Najkrajšie jazero: Lago O'Higgins (na hranici Čile a Argentíny)
- Najlepšie jedlo: Ryža s jukou a banánom každý deň v komunite (Bolívia), Cebiche (Peru)
- Najlepšia čokoláda z krajiny pôvodu: El Ceibo – čokoláda s hrozičkami (Bolívia)
- Oblúbené ovocie: Mango (Brazília)
- Oblúbený alkohol: Grapamiel (Uruguaj)
- Najlepšie koncerty: Los Rockadictos, 4 pesos de propina (Uruguaj), Meninos do Morumbi, Manu Chao (Brazília)
- Najviac hippie miesto: El Bolson (Argentína), Valizas v lete (Uruguaj)
- Najprekvapivejšia historická skutočnosť: Paraguaj mal najsilnejšiu armádu v Južnej Amerike
- Najmenší „gauč“: S Dennisom a Rorom v 3x3 metrovej izbe, Puerto Montt (Čile)
- Najviac ľudí na jednom „gauči“: 21 vrátane troch domácich v trojizbovom byte, La Paz (Bolívia)
- Najkrajší výhľad z „gauču“: U Izabeli a Patrika na úpäť Torres del Paine (Čile)
- Najkrajší suvení: Spomienky
- Približný počet kilometrov v rámci Južnej Ameriky: 35 000 až 40 000 kilometrov (30 000 až 35 000 kilometrov autobusom, 2 500 stopom, 1 000 loďou, cez 800 peši a 300 vlakom)

Cestovateľský denník

24.4.2008	Montevideo (Uruguaj)	1.11.2008	Národný park Los Glaciares (Argentina)	25.2.2009	Foz do Iguacu (Brazília), Ciudad del Este (Paraguaj)
16.7.2008	Colonia del Sacramento	6.11.2008	El Calafate	27.2.2009	Santa Maria (Brazília)
16.7.2008	Buenos Aires (Argentina)	9.11.2008	Perito Moreno Glaciár	11.4.2009	Capilla del Monte (Argentina)
22.7.2008	Mendoza	11.11.2008	Ushuaia, Martial Glaciár	12.4.2009	Cerro Uritorco, Cordoba
24.7.2008	Santiago (Čile)	12.11.2008	Národný park Tierra del Fuego	17.4.2009	Tafi del Valle
25.7.2008	Valle Nevado	14.11.2008	Punta Arenas (Čile)	18.4.2009	Amaicha
26.7.2008	Santiago	18.11.2008	Národný park Torres del Paine	19.4.2009	Cafayate
30.7.2008	Valparaiso	28.11.2008	San Gregorio (spev. festival)	20.4.2009	Salta
31.7.2008	Concon, Viña del Mar	29.11.2008	Estancia Viamonte (Arg.)	21.4.2009	Purmamarca, Salinas Grandes
1.8.2008	Iloca	1.12.2008	Ushuaia	22.4.2009	Iruya
4.8.2008	Curico	2.12.2008	Puerto Williams (Čile)	24.4.2009	Salar de Uyuni (Bolivia)
6.8.2008	Radal (Siete Tazas), Parque Inglés	2.12.2008	Dientes de Navarino	28.4.2009	Potosi
8.8.2008	Molina (Viña San Pedro), Talca	8.12.2008	Ushuaia (Argentina)	29.4.2009	Sucre
10.8.2008	Národná rezervácia Altos de Lircay, Chillán	11.12.2008	Trelew	3.5.2009	La Paz
12.8.2008	Concepcion, Lota	12.12.2008	Peninsula Valdez	5.5.2009	Chacaltaya
15.8.2008	Pucón	13.12.2008	Playa Union	6.5.2009	Cuzco (Peru)
16.8.2008	Národný park Huerquehue	14.12.2008	El Bolson	9.5.2009	Machu Picchu
18.8.2008	Los Pozones	15.12.2008	Piltriqutron, Bariloche	11.5.2009	Ausangate
20.8.2008	Temuco	19.12.2008	Buenos Aires	16.5.2009	Islas Flotantes de los Uros, Isla Taquile, Puno
21.8.2008	Melipeuco	20.12.2008	Montevideo (Uruguaj)	17.5.2009	Isla del Sol (Bolivia)
1.9.2008	Valdivia	4.1.2009	Valizas	20.5.2009	San Pedro de Tiquina (Hare Krišna)
2.9.2008	Niebla	7.1.2009	Cabo Polonio, Valizas	21.5.2009	La Paz
3.9.2008	Calbuco	10.1.2009	Santa Tereza	22.5.2009	Choro trek
7.9.2008	Puerto Montt	11.1.2009	Punta del Diablo, Santa Tereza	26.5.2009	Huayna Potosí (6088m)
8.9.2008	Národný park Vicente Perez Rosales	13.1.2009	Chuy, Santa Vitoria do Palmar (Brazília)	29.5.2009	Rurrenabaque, Comunidad Villa Alcira
11.9.2008	Národný park Alerce Andino	14.1.2009	Porto Alegre	19.6.2009	Mashaquipe
13.9.2008	Národný park Hornopirén	16.1.2009	Florianopolis	24.6.2009	Comunidad Villa Alcira
16.9.2008	Puerto Montt	22.1.2009	Curitiba	30.6.2009	La Paz
17.9.2008	Quellon, Isla Laitec	23.1.2009	Socorro	1.7.2009	Národný park Sajama
23.9.2008	Národný park Chiloé (Cucao)	25.1.2009	Sao Paulo	5.7.2009	Arequipa (Peru)
26.9.2008	Castro, Quellon	29.1.2009	Paraty, Angra dos Reis	6.7.2009	Colca canyon
28.9.2008	Raul Marin Balmaceda (Mateo)	30.1.2009	Ilha Grande	9.7.2009	Lima
20.10.2008	Coyhaique	31.1.2009	Rio de Janeiro	11.7.2009	Huaraz, Laguna 69, Národný park Huascarán
21.10.2008	Národná rezervácia Coyhaique	4.2.2009	Carancas	14.7.2009	Alpamayo trek
22.10.2008	Balmaceda	6.2.2009	Lavras	18.7.2009	Cordillera Negra
23.10.2008	Coyhaique	6.2.2009	Lavras	20.7.2009	Trujillo, Chan Chan
26.10.2008	Laguna San Rafael	10.2.2009	Sao Paulo	21.7.2009	Machala (Ekvádor)
28.10.2008	Villa Cerro Castillo	15.2.2009	Asuncion (Paraguaj)	22.7.2009	Guayaquil
29.10.2008	Puerto Rio Tranquilo	17.2.2009	Aragua	24.7.2009	Guayaquil - Madrid - Barcelona - Bratislava
31.10.2008	Villa O'Higgins	18.2.2009	Itacurubi de la Cordillera		
		19.2.2009	Národný park Ybicuy		
		20.2.2009	Encarnacion		
		22.2.2009	Jesus a Trinidad		
		24.2.2009	Puerto Iguazzu (Argentina)		

Mapa

Michal Knitl

Na juhoamerickej vlne Od ľadovcov po prales

Prvé vydanie

Vydavateľ: Stredná odborná škola polygrafická, Bratislava

Počet fotografií: 372 (76 farebných a 296 čiernobielych)

Autor fotografií: Michal Knitl (367), Aaron Yukich (4), Dennis Tödtmann (1)

Fotografie na obálke a za textovou časťou: Cestou do Mashaquipe, Bolívia

Fotografia na obálke vzadu: Túra Ausangate, Peru

Sadzba a zalomenie: Michal Knitl

Tlač a knihárske spracovanie: Stredná odborná škola polygrafická, Bratislava

www.polygraficka.sk

Náklad: 2 000 kusov

Pri opise histórie komunity Villa Alcira boli použité informácie z knihy od WCS/Bolivia a USAID Bolivia: „Estrategia de desarrollo sostenible de la TCO-Tacana con base en el manejo de los recursos naturales“, 2001-2005 z 4-1-1146-02

Bratislava 2010

<http://www.michalknitl.com>

michal.knitl@gmail.com

ISBN 978-80-969361-8-2

Táto kniha bola vydaná s láskavou podporou Nádacie Orange, Union poisťovne, a. s. , InfoUnit s.r.o. a BANK PRO SOFT s.r.o.

Ak sa Vám moja kniha páčila, budem Vám vďačný za akékoľvek postrehy na môj email alebo web stránku. V prípade, že sa chystáte do Iránu, Pakistanu, Číny alebo Juhovýchodnej Ázie, vrelo odporúčam knihu Hasana Om Hadiho – Čo som hľadal a koho som našiel, o ktorej sa môžete viac dozvedieť na <http://www.hasan.estranky.cz>

„O dvadsať rokov budeš viac sklamaný vecami, ktoré si neurobil ako tými, ktoré si urobil. Tak zahod' zábrany. Odplávaj z bezpečného prístavu. Chyť vietor do plachiet. Skúmaj. Snívaj. Objavuj.“

Mark Twain

Deti navštevujúce organizáciu Movimiento Volpe v Montevideu, Uruguaj (str. 10)

Futbalové popoludnie s chalanmi z Casa Joven (str. 10) a tanečné predstavenie na námestí Plaza Matriz, Montevideo, Uruguaj (str. 15)

Vulkán Osorno a sviežo-zelený les na jeho upätí, Národný park Vicente Perez Rosales, Čile (str. 37)

Tajomné čaro Národného parku Huerquehue (str. 29) a rozvodnené jazero v Národnom parku Alerce Andino, Čile (str. 38)

Náhorná pláň na útese, kde sa pásli kone a v minulosti žili predkovia Juana. Ostrov Chiloé (str. 41) a Mateo, Čile (str. 45)

Plaviace sa odlomené ľadovce v lagúne San Rafael, Čile (str. 52) a jazero O'Higgins spájajúce poslednú dedinku na Carretere Austral, Villu O'Higgins, s Národným parkom Los Glaciares v Argentíne (str. 54)

Počas noci nám začalo snežiť. Zobudili sme sa ako v rozprávke. Alpaky stúpali dlhým údolím. Vybrali sa cestou, odkiaľ sme predošlý deň prišli. Slnko svietilo, okolo nás sneh a ľad. Čakal nás prechod najvyššie položeného sedla (5 200 metrov), túra Ausangate, Peru

Počas výletu k refugiu sme sa okúpali v dvoch krásnych jazierkach, Villa Alcira, Bolívia (str. 124)

„It is not down in any map; true places never are.“

Herman Melville

„Južná Amerika je pre našinca väčšinou neprebádaná a nie detailne poznaná časť sveta – pre väčšinu snád' futbal, pralesy, drogy a karneval. Mišo sa tam vybral na nejaký čas (nakoniec 15 mesiacov) a pochodil ju krížom krážom. Prešiel ju nie podľa bedekra, alebo akoby presne podľa Melvilla, ale išiel po tých skutočných miestach a spoznal skutočných ľudí a zvyky. A to všetko si zapísal do svojho denníka... “

Rastislav Mikuláš (spolu s autorom preroadtripoval Európu)

www.michalknitl.com

ISBN 978-80-969361-8-2

9 788096 936182